

Sygnatura akt II Ca 1245/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Magdalena Meroń-Pomarańska
Sędziowie:	SO Anna Nowak SO Zbigniew Zgud (sprawozdawca)

Protokolant: starszy protokolant sądowy P. F.

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2017 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa R. C. (1), B. S. (1), E. D. (1)

przeciwko G. (...)

o ustalenie

na skutek apelacji powódki B. S. (1) i powoda E. D. (1) i strony pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie

z dnia 28 lutego 2017 r., sygnatura akt I C 1180/16/S

1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadaje mu brzmienie:

”I. oddala powództwo w całości;

II. odstępuje od obciążania powodów kosztami procesu;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie adwokat J. Z. kwotę 442,80 zł (czteryście czterdzieści dwa złote osiemdziesiąt groszy) brutto tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodom z urzędu;”;

2) oddala apelację strony pozwanej w pozostałej części;

3) oddala apelację powodów B. S. (1) i E. D. (1) w całości;

4) odstępuje od obciążania powodów kosztami postępowania odwoławczego;

5) przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie na rzecz adwokat J. Z. kwotę 442,80 zł (czteryście czterdzieści dwa złote osiemdziesiąt groszy) brutto za pomoc prawną udzieloną powodom z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

SSO Anna Nowak SSO Magdalena Meroń-Pomarańska SSO Zbigniew Zgud

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 27 września 2017 roku.

Powodowie R. C. (1), B. S. (2) i małoletni E. D. (1) domagali się ustalenia, że są uprawnieni do lokalu socjalnego z zasobów mieszkaniowych G. (...) na podstawie art. 24 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2017 roku do sygn. akt I C 1180/16/S Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie ustalił, że pozwanemu R. C. (1) przysługuje uprawnienie do lokalu socjalnego z zasobów mieszkaniowych G. (...) i wstrzymał w stosunku do R. C. (1) wykonanie punktu I. (pierwszego) wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie z dnia 25 kwietnia 2013r. sygn. akt I C 578/12/S w brzmieniu nadanym wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt II Ca 1532/13 do czasu złożenia R. C. (1) oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego. Ponadto Sąd Rejonowy oddalił powództwo w pozostałym zakresie, odstąpił od obciążania powódki B. S. (1) i E. D. (1) kosztami postępowania i przyznał od Skarbu Państwa Sądu Rejonowego dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie adw. J. Z. kwotę 442,80 zł tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną pozwanym z urzędu.

Sąd Rejonowy za bezsporne uznał, że powodowie zamieszkują bez tytułu prawnego w lokal nr (...) przy ulicy (...) w K..

Ponadto Sąd Rejonowy ustalił, że w sprawie z powództwa kuratora spadków nieobjętych wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie oddalił skierowane przeciwko R. C. (1), B. S. (1) i małoletniemu E. D. (1) żądanie orzeczenia eksmisji z lokalu nr (...) przy ulicy (...) w K.. Sąd I instancji ustalił, że pozwany R. C. (1) nie utracił tytułu prawnego do zajmowanego lokalu i brak podstaw do orzeczenia eksmisji wobec niego i pozostałych pozwanych. Ponadto w sprawie eksmisyjnej Sąd I instancji ustalił, iż R. C. (1) w okresie od października 2002 r. do grudnia 2007 r. przebywał w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej w celach zarobkowych. Powrócił w grudniu 2007 r. – w związku z chorobą matki i zamieszkał w nim. Pozwany nigdy w Polsce nie miał innego miejsca zamieszkania. Mieszkanie to stanowiło jego centrum życiowe. Tam był zameldowany od 1956 r., czyli od urodzenia. Tytuł najmu matki R. C. (1) do lokalu nie był kwestionowany. Rodzina R. C. (1) (dziadkowie) zajmowała przedmiotowy lokal na podstawie decyzji od 1946 r. Matka R. C. (1) utraciła tytuł do lokalu i wyrokiem wydanym w sprawie sygn. akt I C 1212/06/S orzeczono m.in. wobec niej eksmisję. W sprawie tej żądanie orzeczenia eksmisji wobec R. C. (1) cofnięto a postępowanie wobec niego umorzono. Matka R. C. (1) Z. C. zamieszkiwała w przedmiotowym lokalu aż do swojej śmierci w dniu (...) r.

Wyrokiem z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt II Ca 1532/13 Sąd Okręgowy w Krakowie rozpoznając apelację zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że nakazał R. C. (1), B. S. (1) i E. D. (1), aby opróżnili i wydali powodce lokal mieszkalny nr (...) położony w K. przy ulicy (...). Jednocześnie wyrok sądu II instancji nie zawiera wyrzeczenia w przedmiocie lokalu socjalnego. Rozstrzygnięcie sądu odwoławczego wynika z oceny, że wypowiedzenie stosunku najmu z dnia 12 października 2005 r. było skuteczne również wobec R. C. (1) i z dniem 30 listopada 2005 roku utracił on tytuł prawny do zajmowania przedmiotowego lokalu a w konsekwencji status lokatora. Sąd Okręgowy ocenił, że powrót do lokalu w 2007 r. to ponowne wprowadzenie się niego w okresie, kiedy nie przysługiwał mu żaden tytuł prawny do tego lokalu, co nie skutkowało nabyciem przez niego statusu lokatora. W konsekwencji również pozostali pozwani nie mogli zamieszkując w lokalu za zgodą pozwanego nabyć od niego pochodnego prawa do jego zajmowania. Wobec wszystkich eksmitowanych nie znalazły zatem zastosowania przepisy ustawy dotyczące uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego.

R. C. (1), B. S. (1) i małoletni E. D. (1) nie opuścili lokalu. Na podstawie wskazanego wyżej orzeczenia wszczęto przeciwko nim postępowanie egzekucyjne zmierzające do wykonania eksmisji z lokalu.

Powód R. C. (1) ma 60 lat, mieszka w lokalu nr (...) położonym w K. przy ulicy (...) od urodzenia. Stanowił on jego jedyne centrum życiowe. Nigdy nie miał innego miejsca zamieszkania. Zawsze był tam zameldowany. W związku z likwidacją klubu (...) i utratą pracy trenera a także wobec zadłużenia czynszowego wyjechał w celach zarobkowych do Stanów Zjednoczonych Ameryki P., gdzie przebywał w latach 2002-2007 pracując fizycznie. Powód ma tylko wykształcenie ogólne. Lokalu przy (...) definitywnie nie opuścił, zostawiając w nim swoje rzeczy osobiste i córkę K.. Cały czas dysponował kluczami do lokalu. Mimo wypowiedzenia stosunku najmu wobec matki powoda zajmującej lokal nie wykonano eksmisji. Powód powrócił do kraju w 2007 r. do domu rodzinnego w czasie choroby matki, która zmarła w (...) r. Powód nadal mieszkał w lokalu a wraz z nim zamieszkała jego partnerka B. S. (1) wraz ze swoim małoletnim synem E. D. (1).

Powodowie wspólnie prowadzą gospodarstwo domowe i utrzymując małoletniego E. D. (1). Utrzymują się z prac dorywczych powoda (200-400 zł mies.), których aktualnie nie może wykonywać z uwagi na odnowioną kontuzję ręki, z pomocy społecznej w wysokości ok. 300-470 zł miesięcznie, świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletniego (ok. 300 zł mies.) i zasiłku rodzinnego (100 zł mies.) oraz programu 500+. Powodowie nie mają innego miejsca zamieszkania, nie mają tytułu do innego lokalu, nie są właścicielami nieruchomości. R. C. (1) ma 3 dorosłych dzieci. Powodowie są zarejestrowani jako bezrobotni bez prawa do zasiłku.

Powód w latach 80-tych jako zawodowy zawodnik hokeja w (...), doznał urazu stawu łokciowego i złamania nadgarstka, co przerwało jego zawodową karierę zawodnika. Kolejno był trenerem drużyny pierwszoligowej. Powód stracił posadę trenera a zła sytuacja finansowa klubu doprowadziła do jego likwidacji. Praca fizyczna w latach 2002-2007 w USA, skutkowałą odnowieniem kontuzji powoda. Konsekwencje powyższego powód odczuwa do dziś. Powód nigdy nie otrzymał żadnych świadczeń (odszkodowania, renty) z powodu urazu i uszczerbku na zdrowiu.

Aktualnie u powoda zdiagnozowano zapalenie tkanki łącznej w stawie łokciowym, nasilone zmiany zwyrodnieniowe nadgarstka spowodowane przebytymi urazami, deformację kości obu szeregów nadgarstka, deformację stawów międzypalczkowych i sklerotyzację kości.

Powód pozostaje pod opieką neurologa i ortopedy, przyjmuje leki przeciwbólowe i przeciwzapalne, zastrzyki sterydowe, oczekuje na zabieg chirurgiczny i rehabilitację.

Powódka B. S. (1) ma 53 lata pracuje dorywczo, sprząając, robiąc zakupy i uzyskując z tego tytułu około 200 zł miesięcznie. Pozostaje w leczeniu psychiatrycznym z powodu stanów depresyjnych i w leczeniu endokrynologicznym. Spłaca zaciągniętą pożyczkę w kwocie około 20.000 zł. Powodowie nie dysponują żadnymi oszczędnościami.

Sąd Rejonowy zważył, że zgodnie z art. 24 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego – prawo do lokalu socjalnego nie przysługuje osobie, która samowolnie zajmuje lokal i wobec której sąd nakazał opróżnienie lokalu, chyba że przyznanie lokalu socjalnego byłoby w świetle zasad współżycia społecznego szczególnie usprawiedliwione. Dopuszczalność wniesienia samodzielnego powództwa opartego o art. 24 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w sytuacji, gdy zapadł już wyrok eksmisyjny wobec osoby zajmującej samowolnie lokal Sąd Rejonowy ustalił w oparciu o uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 20 maja 2005 r. (III CZP 6/05) oraz uchwały z dnia 17 czerwca 2003 r. (III CZP 41/03).

Zdaniem Sądu Rejonowego powództwo takie jest więc dopuszczalne i stanowi ono rodzaj powództwa o ustalenie, którego treść i zasadność jest badana w ramach każdego toczącego się postępowania. W świetle art. 24 ustawy o ochronie praw lokatorów... stosowanie zasad współżycia społecznego musi opierać się na wszechstronnym uwzględnieniu okoliczności konkretnego przypadku. Przepis ogranicza przyznanie uprawnienia do lokalu socjalnego

nie tylko do sytuacji, gdy wymagają tego zasady współżycia społecznego, ale wymaga, aby było to szczególnie uzasadnione.

Na podstawie ustaleń poczynionych w niniejszej sprawie i dokonując analizy sytuacji osobistej, rodzinnej, zdrowotnej i finansowej powodów Sąd Rejonowy stwierdził, iż w przypadku powoda R. C. (1) zachodzą przesłanki przyznania prawa do lokalu socjalnego na podstawie wyjątku wskazanego w art. 24 cytowanej ustawy. Powodowie zostali w sprawie eksmisyjnej uznani z osoby nie będącej lokatora w rozumieniu ustawy o.p.l. Jednakże, zdaniem Sądu Rejonowego, ocena sytuacji powoda R. C. (1) jest inna od oceny pozostałych pozwanych. Podkreślić należy, że R. C. (1) nie jest osobą, której nigdy nie przysługiwał tytuł do lokalu. Był lokatorem, najemcą a przedmiotowe mieszkanie od urodzenia stanowi jego jedyne centrum życiowe. Powód tytuł do lokalu utracił w 2005 r., co zostało ustalone w sprawie o eksmisyję I C 578/12/S. W tym czasie był poza granicami kraju i pracował zarobkowo, mimo to nie można stwierdzić, że mieszkanie w K. opuścił. W mieszkaniu zostawił rzeczy, w mieszkaniu mieszkała jego matka i córka, w końcu do mieszkania wrócił. Nigdy nie dysponował też innym miejscem zamieszkania rozumianym jak przebywanie z zamiarem stałego pobytu. Nie bez znaczenia jest, że wynajmujący nie tylko nie wykonał (bo nie dostarczył lokalu socjalnego matce powoda) opróżnienia lokalu po uzyskaniu tytułu egzekucyjnego w 2006 r., ale także w stosunku do powoda do 2012 r. nie zostało skierowane powództwo o eksmisyję. Stosowne orzeczenie zapadło dopiero 9 lat później. Powództwo w tej sprawie było wywodzone z przesłanek opartych na skutecznym wypowiedzeniu dokonany w 2005 r. ale z powodu znacznego upływu czasu powód został uznany za osobę samowolnie zajmującą lokal, gdyż z USA, gdzie wyjechał w celach zarobkowych, powrócił w 2007 r a w tym czasie ani on ani jego matka nie mieli już tytułu do lokalu. Matka powoda swoje prawo do zamieszkiwania w lokalu wywodziła z wstrzymania wykonania wyroku. Powód zaś nie był objęty orzeczeniem eksmisyjnym a swoje uprawnienie do zamieszkiwania lokalu wywodził z praw do lokalu swoich poprzedników. W tym kontekście powrót do lokalu przez powoda w 2007 jest kontynuacją jego zamieszkania w lokalu. Z punktu widzenia powoda nie nastąpiła przerwa w zamieszkiwaniu w lokalu. Jediną zmianą, której powód mógł być nieświadomy (co nie koniecznie było usprawiedliwione) była utrata tytułu prawnego do lokalu. Jest to jednak już element oceny prawnej sytuacji powoda a nie element sytuacji faktycznej powoda.

Zdaniem Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie ocena stanu faktycznego i sytuacji prawnej powoda R. C. wskazuje, że zachodzi po jego stronie sytuacja szczególna, w której przyznanie mu prawa do lokalu socjalnego w świetle zasad współżycia społecznego jest szczególnie usprawiedliwione. Klauzula zawarta w art. 24 powołanej ustawy znajduje zastosowanie w sytuacjach niezwykle trudnych czy dramatycznych. Na jej wyjątkowy charakter wskazuje już samo brzmienie przepisu i określenie okoliczności, w których ma zostać zastosowana a mianowicie okoliczności kwalifikowanych, szczególnych, gdy przepis prawa musi zostać zmodyfikowany treścią zasad współżycia społecznego rozumianych jako zasada słuszności czy sprawiedliwości.

Sytuacja powoda jest trudna. Nie ma on zatrudnienia i nie może go podjąć ze względu na wiek, stan zdrowia i brak zawodu. Powód został pozbawiony ochrony socjalnej, gdy kontuzja uniemożliwiła mu kontynuację kariery zawodowego zawodnika hokeja a kolejno trenera w klubie (...). Z czołowego zawodnika i trenera drużyny, pozostał bez środków do życia i z uszczerbkiem na zdrowiu, na marginesie życia społecznego. Sytuacja ta zmusiła go do poszukiwania pracy zarobkowej poza granicami kraju i do pracy fizycznej, która spowodowała dalszą degradację jego stanu zdrowia. Aktualnie powód jest zagrożony bezdomnością i nie ma możliwości we własnym zakresie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych. Sąd Rejonowy wskazał także, że na skutek oceny prawnej sądów I i II instancji w sprawie I C 578/12/S R. C. (1) nie miał możliwości procesowej zaskarżenia oceny i obrony swojego statusu w kontekście przesłanek od lokalu socjalnego. Gdy zapadł wyrok I instancji korzystny dla powoda, nie wniósł on apelacji a przesłanki prawa do lokalu socjalnego nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia. Odmienna ocena jego statusu wynikała dopiero z orzeczenia Sądu II instancji, które nie podlegało zaskarżeniu w żadnym trybie.

Sąd Rejonowy uznał, że sytuacja pozostałych powodów jest odmienna mimo, że prowadzą oni wspólne gospodarstwo domowe. Powodowie B. S. i jej syn nigdy nie mieli tytułu do przedmiotowego lokalu a wprowadzili się do niego w momencie, gdy powód również tego tytułu nie miał. Jednak taka sytuacja nie usprawiedliwia już tak szczególnie w świetle zasad współżycia społecznego, udzielenia ochrony tym powodom na podstawie art. 24 u.o.p.l., zwłaszcza, że powódka zwróciła się do (...) o pomoc w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych jej i syna. Choć kwestia ta jest

niezależna od niniejszej sprawy, to jednak otwiera przed powódką drogę do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych jej i syna w innym trybie. Biorąc pod uwagę całokształt okoliczności ustalonych w niniejszej sprawie, zdaniem Sądu Rejonowego, powodowi R. C. (1) przysługuje uprawnienie do otrzymania lokalu socjalnego i uznając, że żądanie pozostałych powodów jest niezasadne, o czym Sąd orzekł w punkcie I i III wyroku na podstawie art. 24 u.o.p.l.

Wobec orzeczenia o uprawnieniu powoda do lokalu socjalnego, zdaniem Sądu Rejonowego należało, zgodnie z art. 14 ust 6 ustawy o ochronie praw lokatorów, nakazać wstrzymanie wykonania opróżnienia lokalu wobec niego do czasu złożenia przez gminę oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na zasadzie art. 102 k.p.c. odstępując od obciążania powodów B. S. i małoletniego E. D. kosztami postępowania ze względu na ich trudną sytuację finansową.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli powodowie B. S. (1) i E. D. (1) oraz pozwana G. (...)

Powodowie B. S. (1) i E. D. (1) zaskarżyli wyrok w części oddalającej powództwo. Rozstrzygnięciu zarzucili naruszenie art. 24 ustawy o ochronie praw lokatorów poprzez uznanie, że w stosunku do nich nie zachodzą okoliczności, że przyznanie im lokalu socjalnego byłoby w świetle zasad współżycia społecznego szczególnie usprawiedliwione. Skarżący wnosili o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa. Podnosili, że nie zajęli lokalu samowolnie albowiem działali w przekonaniu, że prawo do lokalu przysługuje R. C. (1). Wskazywali na swoją szczególną sytuację majątkową, zdrowotną oraz na wiek powoda E. D. (1).

Pozwana G. (...) zaskarżyła wyrok w części obejmującej ustalenie prawa do lokalu socjalnego na rzecz R. C. (1) oraz wstrzymanie wykonania wyroku. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie powagi rzeczy osądzonej oraz art. 24 i 14 ust. 6 ustawy o własności lokali poprzez ich zastosowanie pomimo braku podstaw ku temu, a w dalszej kolejności braku przesłanek do ich zastosowania. Strona pozwana wносиła o oddalenie powództwa w całości.

Strony wносиły o oddalenie apelacji przeciwników.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy zwraca uwagę, że strony w swoich apelacjach nie kwestionowały ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy. Apelacja strony pozwanej, zarzucając naruszenie art. 365 § 1 k.p.c. w istocie kwestionowała nie tyle ustalenia faktyczne ile dopuszczalność wyciągnięcia z nich wniosków prawnych sprzecznych z treścią wcześniej wydanego wyroku eksmisyjnego. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. W orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że wiążąca jest co do zasady sentencja prawomocnego orzeczenia (por. wyr. SN z 13.1.2000 r., II CKN 655/98, L.; wyr. SN z 23.5.2002 r., IV CKN 1073/00, L.; wyr. SN z 8.6.2005 r., V CK 702/04, L.; wyr. SN z 21.6.2007 r., IV CSK 63/07, L.; wyr. SN z 15.11.2007 r., II CSK 347/07, L.; wyr. SN z 13.3.2008 r., III CSK 284/07, OSNC 2008, Nr D, poz. 127; wyr. SN z 3.6.2008 r., I PK 301/07, L.; wyr. SN z 4.3.2009 r., IV CSK 441/08, L.; wyr. SN z 13.1.2011 r., III CSK 94/10, L.; wyr. SN z 15.1.2015 r., IV CSK 181/14, L.). Nie oznacza to jednak, że uzasadnienie, w tym podstawa prawna wyroku wskazana w tym uzasadnieniu nie są wiążące. Mogą one bowiem służyć do wyjaśnienia zakresu mocy wiążącej sentencji (por. wyr. SN z 15.2.2007 r., II CSK 452/06, OSNC 2008, Nr A, poz. 20; wyr. SN z 20.1.2015 r., V CSK 210/14, L.). W uzasadnieniu wyroku w sprawie II CSK 452/06 Sąd Najwyższy wskazał, że w niektórych przypadkach, ze względu na ogólność rozstrzygnięcia wyrażonego w sentencji orzeczenia, okoliczności objęte uzasadnieniem mogą służyć do sprecyzowania zakresu mocy wiążącej tego rozstrzygnięcia, czyli granic jego prawomocności materialnej. Gdy chodzi o określenie granic przewidzianej w art. 366 k.p.c. powagi rzeczy osądzonej, możliwość odwołania się do tych okoliczności nie budzi wątpliwości zarówno w piśmiennictwie, jak judykaturze (por. w szczególności orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 18.6.1955 r., III CR 199/54, OSN 1956, nr 4, poz. 100, z dnia 17.9.1957 r., I CO 20/57, OSPiKA 1958, nr 10, poz. 261, i z dnia 13.10.2005 r., I CK 217/05, nie publ.). Ze względu na ścisły związek powagi rzeczy osądzonej z prawomocnością materialną wspomniana możliwość nie powinna budzić wątpliwości również, gdy chodzi

o określenie granic prawomocności materialnej orzeczenia. Poglądy te Sąd Okręgowy podziela w niniejszej sprawie. W ich świetle nie ulega wątpliwości, że z wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt II Ca 1532/13 wynika, że pozwani R. C. (1), B. S. (1) i E. D. (1) nie posiadali w chwili wydawania tego wyroku prawa do zajmowania lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ulicy (...). Jednocześnie wyrok ten nie ustalał prawa do lokalu socjalnego dla tych pozwanych. Brak ten mógł być uzupełniony na wniosek złożony przez którąkolwiek ze stron postępowania. Brak wskazania przyczyn nie wyrzeczenia o lokalu socjalnym nie oznacza, że Sąd kwestię tę pominął. Z treści uzasadnienia wyroku wynika, że Sąd Okręgowy rozważał wówczas kwestię uprawnień do tego lokalu, ale dokonał w tej materii oceny negatywnej, ze względu na brak statusu lokatora po stronie pozwanych. Te ustalenia wyznaczają właśnie granice prawomocności materialnej tamtego wyroku: brak tytułu prawnego do lokalu i brak uprawnień do lokalu socjalnego ze względu na brak statusu lokatora w rozumieniu ustawy o ochronie praw lokatorów. Z tych też względów orzekając w niniejszej sprawie nie można inaczej ocenić tego czy w chwili wydawania wyroku w sprawie II Ca 1532/13 pozwani posiadali status lokatora czy też byli go pozbawieni. Stąd też brak podstaw do prowadzenia rozważań odnośnie świadomości powoda R. C. (1) co do utracenia przez niego tytułu prawnego do lokalu. Związanie wyrokiem w sprawie II Ca 1532/13 nie daje możliwości innej oceny jak ta tylko, że powód nie zajął lokalu na podstawie tytułu prawnego. W konsekwencji, wbrew intencjom apelujących pozwanych, nie może w niniejszej sprawie znaleźć zastosowania art. 14 ustawy o ochronie praw lokatorów albowiem z art. 17 ust. 1 tej ustawy wprost wynika, że przepisu art. 14 nie stosuje się, gdy zajęcie lokalu nastąpiło bez tytułu prawnego. Artykuł 14 nie może być zatem obecnie samodzielną podstawą ustalania uprawnień do lokalu socjalnego.

Co zaś się tyczy oparcia powództwa na treści art. 24 ustawy o ochronie praw lokatorów, to zgodzić się trzeba z Sądem Rejonowym, że tak sformułowane żądanie jest swoistym powództwem o ustalenie. Rzecz jednak w tym, że art. 24 u.o.p.l. nie daje podstaw do wykreowania treści jakiegokolwiek konkretnego stosunku prawnego. Wyrok ustalający uprawnienie do abstrakcyjnego lokalu socjalnego, wydany poza postępowaniem o eksmisję nie rodzi żadnych konkretnych uprawnień po stronie powodów. Nie ustala bowiem prawa do żadnego oznaczonego lokalu i w konsekwencji nie ustala treści żadnego stosunku prawnego. Przydział konkretnego lokalu socjalnego (a w konsekwencji powstanie prawa do zajmowania określonego lokalu) następuje bowiem w trybie administracyjnym i jest kompetencją gminy. Taki bowiem reżim prawny przewidział ustawodawca dla gospodarowania komunalnym zasobem mieszkaniowym. Do zadań własnych gminy - w myśl art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego - należy tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej. To gmina, na zasadach i w wypadkach przewidzianych w ustawie, zapewnia lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach (art. 4 ust. 2 ustawy). Przepis art. 21 ust. 1 pkt 2 powołanej ustawy stanowi, że rada gminy uchwała zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy. Zgodnie z art. 21 ust. 3 ustawy, zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy powinny określać w szczególności:

- 1) wysokość dochodu gospodarstwa domowego uzasadniająca oddanie w najem lub w podnajem lokalu na czas nieoznaczony i lokalu socjalnego, oraz wysokość dochodu gospodarstwa domowego uzasadniająca zastosowanie obniżek czynszu;
- 2) warunki zamieszkiwania kwalifikujące wnioskodawcę do ich poprawy;
- 3) kryteria wyboru osób, którym przysługuje pierwszeństwo zawarcia umowy najmu lokalu na czas nieoznaczony i lokalu socjalnego;
- 4) warunki dokonywania zamiany lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy oraz zamiany pomiędzy najemcami lokali należących do tego zasobu a osobami zajmującymi lokale w innych zasobach;
- 5) tryb rozpatrywania i załatwiania wniosków o najem lokali zawierany na czas nieoznaczony i o najem lokali socjalnych oraz sposób poddania tych spraw kontroli społecznej;

6) zasady postępowania w stosunku do osób, które pozostały w lokalu opuszczonym przez najemcę lub w lokalu, w którym najem nie wstąpił po śmierci najemcy;

7) kryteria oddawania w najem lokali o powierzchni użytkowej przekraczającej 80 m².

W przypadku G. (...) zasady przydziału lokali wynikają z uchwały Rady Miasta K. nr XXI/340/15. Odmowa wpisania na listę osób oczekujących na pomoc mieszkaniową jest aktem z zakresu postępowania administracyjnego podlegającym zaskarżeniu do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Już w uchwale 7 sędziów z dnia 21 lipca 2008 r. w sprawie I (...) 4/08 Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie zajął stanowisko, że uchwała organu gminy, odmawiająca zakwalifikowania i umieszczenia na liście osób oczekujących na najem lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy, jest aktem z zakresu administracji publicznej, o którym mowa w art. 3 § 2 pkt 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. W orzecznictwie sądów administracyjnych wyrażany jest także pogląd, że pisemne zawiadomienie wnioskodawcy, że nie spełnia określonych w uchwale przesłanek do zawarcia umowy najmu, stanowi czynność z zakresu administracji publicznej, która dotyczy uprawnień wynikających z przepisów prawa miejscowego, o jakiej mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, podlegającą kontroli sądu administracyjnego (tak WSA w Krakowie w wyroku z dnia 4 kwietnia 2013 r. sygn. III SA/Kr 785/12). Do tego też trybu należy badanie czy poszczególne osoby mogą i powinny otrzymać lokal socjalny ze względu na zasady współżycia społecznego w trybie art. 24 u.o.p.l. Jedyne wyjątki od administracyjnego trybu przyznania lokalu socjalnego przewidziane przez ustawę to orzekanie o prawie do lokalu socjalnego w ramach sprawy o eksmisję na podstawie art. 14 u.o.p.l. lub na podstawie art. 35 tej ustawy. W obydwu tych przypadkach ustalenie uprawnienia do lokalu socjalnego nie ma charakteru orzeczenia o przyznaniu prawa do konkretnego lokalu. Ma jednak charakter tamujący dla wykonania eksmisji. Rodzi więc ono uprawnienie po stronie osoby, co do której orzeka się o obowiązku opuszczenia i opróżnienia lokalu. Żądanie ustalenia uprawnienia do lokalu socjalnego poza tymi przypadkami nie ma tożsameru charakteru. Nie wywołuje bowiem żadnego skutku tamującego wykonanie eksmisji, ani nie ustala treści stosunku najmu lokalu socjalnego. Musi być ono także oceniane z uwzględnieniem art. 189 k.p.c., który stanowi ogólną podstawę roszczeń ustalających. Zgodnie z tym przepisem powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Podstawową przesłanką powództwa o ustalenie jest istnienie interesu prawnego – tj. wystąpienie sytuacji, w której sfera prawna powoda jest zagrożona lub została naruszona, a brak jest innych środków prawnych pozwalających na wyeliminowanie tego stanu. Powództwo o ustalenie prawa nie może jednak prowadzić do wykreowania nowego stosunku prawnego. Postępowanie o ustalenie z art. 189 k.p.c. nie może także zmierzać do uzyskania dowodów dla potrzeb innego toczącego się postępowania, w tym dowodu dla potrzeb postępowania administracyjnego. Tymczasem ewentualne ustalenie samych tylko uprawnień do lokalu socjalnego zmierza właśnie w tym kierunku. Jak bowiem wskazano już wyżej samo pozytywne rozstrzygnięcie tej kwestii nie tworzy prawa do jakiegokolwiek lokalu, ani nie wstrzymuje eksmisji (z mocy wyłączenia z art. 17 ust. 1 u.o.p.l.), a jedynie poprawia pozycję osoby ubiegającej się o lokal socjalny z zasobów gminy. Uprawnienie takie uprzywilejowuje w przydziale lokalu mieszkalnego względem innych osób nie mających takiego uprawnienia. W istocie zatem przedmiotowe powództwo zmierza nie tyle do ustalenia treści jakiegokolwiek stosunku prawnego, co do polepszenia pozycji powodów w przypadku ubiegania się o lokal z zasobów G. (...). Interes powodów nie ma zatem w tym przypadku charakteru interesu prawnego ale charakteru interesu faktycznego. Ustalenie nie pozwala bowiem uniknąć postępowania administracyjnego co do przydziału lokalu.

Sąd Okręgowy stwierdza, że nie przesądza o możliwości ustalenia uprawnień do lokalu socjalnego wydanie przez Sąd Najwyższy przywoływanych przez Sąd Rejonowy uchwał w sprawie III CZP 41/03 ani w sprawie III CZP 6/05. Po pierwsze, uchwały te nie mają mocy prawotwórczej. Ponadto dotyczyły podstaw orzekania o uprawnieniu do lokalu socjalnego w ramach prowadzonego postępowania o eksmisję. Co więcej druga z cytowanych uchwał odmiennie oceniała tę możliwość niż pierwsza. Co jednak istotne, obydwie te uchwały zapadły jeszcze przed nowelizacją ustawy o ochronie praw lokatorów, która do art. 17 ust. 1 wprost wprowadziła wyłączenie w ramach postępowania o eksmisję orzekania o uprawnieniu do lokalu socjalnego osoby, która samowolnie zajęła lokal. Celem ustawodawcy było więc rozdzielenie kwestii eksmitowania takich osób od orzekania o ich uprawnieniu do lokalu socjalnego i rozdzielenia orzeczenia o uprawnieniu do lokalu socjalnego od obowiązku wstrzymania wykonania

wyroku eksmisyjnego. W konsekwencji nie ma jakichkolwiek podstaw do uzależniania eksmisji od istnienia lub nieistnienia takiego uprawnienia. Dopuszczalność powództwa opartego na art. 24 u.o.p.l. przeczyłaby temu celowi. Sąd Okręgowy podkreśla, że w niniejszym postępowaniu nie było w ogóle podstaw do ingerencji w wykonalność prawomocnego wyroku w sprawie II Ca 1532/13. Jak bowiem wskazano już wyżej w tym przypadku nie znajduje zastosowanie art. 14 ust. 6 u.o.p.l. nakazujący wstrzymanie wykonania eksmisji w przypadku ustalenia uprawnienia do lokalu socjalnego. Stosowanie tego przepisu jest wyłączone w pierwszej kolejności z mocy art. 17 ust. 1 cyt. ustawy. Nadto orzekanie o prawach i obowiązkach nie jest dopuszczalne bez udziału w postępowaniu podmiotów, których orzeczenie ma dotyczyć. Tymczasem w sprawie II Ca 1532/13 powodem, na rzecz którego orzeczono obowiązek wydania i opróżnienia lokalu, była osoba trzecia, która nie bierze udziału w niniejszym postępowaniu. Wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia o eksmisji bez udziału wierzyciela w istocie ma walor orzekania w warunkach nieważności z art. 379 pkt 5 k.p.c. Wierzyciel uprawniony do egzekwowania wyroku nie miał bowiem w niniejszej sprawie możliwości jakiegokolwiek działania.

Podnoszone przez powodów argumenty oparte na ich sytuacji majątkowej, osobistej i zdrowotnej mogą, i powinny być, przedmiotem badania w ramach rozpoznawania wniosku kierowanego do Gminy o przyznanie lokalu z jej zasobów. W tamtym postępowaniu winna nastąpić ocena, czy pomimo zajmowania lokalu bez tytułu prawnego przyznanie lokalu socjalnego powodom byłoby w świetle zasad współżycia społecznego szczególnie usprawiedliwione. Z powyższych względów powództwo nie mogło być uwzględnione w jakiegokolwiek części. Zaskarżony wyrok podlegał zatem zmianie na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. W konsekwencji nie było podstaw do uwzględnienia apelacji powodów (art. 385 k.p.c.).

Jakkolwiek sytuacja osobista powodów nie może być w niniejszej sprawie podstawą orzekania co do uprawnienia do lokalu socjalnego to jednak przemawia ona za odstąpieniem od obciążania powodów kosztami postępowania na zasadzie art. 102 k.p.c. w obydwu instancjach.

Z kolei o wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 8 ust. 1 w zw. z § 4 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu uwzględniając, że pomoc prawna udzielona została trzem powodom. Za postępowanie odwoławcze przyznanie wynagrodzenia nastąpiło przy zastosowaniu tej samej zasady na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

SSO Anna Nowak SSO Magdalena Meroń-Pomarańska SSO Zbigniew Zgud